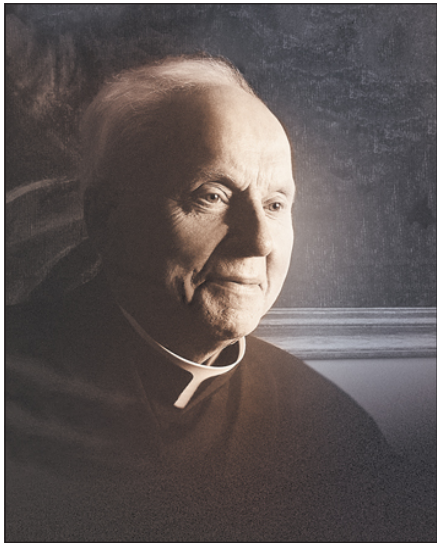


## GYVIEJI ARCHYVAI

2022-ieji primins dvasininką,  
stačiusį tiltus tarp žmonių

Prasideda 2022-ieji, monsinjoro Kazimiero Vasiliausko šimtmečio metai



Politinis kalnys ir tremtinys buvo pirmasis atkurtos Vilniaus arkikatedros bazilikos klebonas bei ilgametis jos vadovas. Monsinjoro K. Vasiliausko gyvenimas sutapo su svarbiausiais XX amžiaus įvykiais, jis liudijo dorovinį ir moralinį atsparumą, tvirtą pasaulėžiūrą, tarnystę šaliai bei jos žmonėms. Dvasininkas iki šiol išlieka nesuvaidintos atjautos ir žmogiškumo simboliu, stačiusiu tiltus tarp žmonių. 2022-uosius Seimas paskelbė monsinjoro Kazimiero Vasiliausko metais.

Minint monsinjoro K. Vasiliausko gimimo šimtmetį, Lietuvos paštas išleis proginį pašto ženklą. 2022 m. balandį, minint 100-ąsias jo gimimo metines, Arkikatedroje bus aukojamos šv. Mišios, o Mokslų Akademijoje vyks minėjimas. Gedulo ir vilties dieną, birželio 14-ąją, monsinjoro skvere prie šv. Rapolo bažnyčios pastatyto riedulio vyks iš lagerio jo rašytų laišku skaitymai. Biržų rajono Vabalninko bažnyčios, kurioje buvo pakrikštytas, o išventintas į kunigus 1946 m. liepos 7 d. aukojo

pirmąsias šv. Mišias, šventoriuje ketinama pastatyti atminimo ženklą. Minint dvasininko, palikusio ryškų pėdsaką Lietuvos istorijoje, šimtmetį, visoje Lietuvoje vyks diskusijos apie kunigo vaidmenį šiandienos iššūkių visuomenėje. Spalį, minint 21-ąsias K. Vasiliausko mirties metines, Vilniaus kunigo seminarijos klierikui bus įteikta jo vardo stipendija.

Naujųjų metų išvakarėse visas Lietuvos mokyklas pasiekė nauja Ramunės Sakalauskaitė knygos „Gyvenimas, koks jis buvo. Monsinjoro Kazimiero Vasiliausko biografija“ laida su nauja pratarme. Prof. Viktorija Daujotytė teigia, kad „tai pirmoji patikima biografija, paremta patikrintais, ištyrinėtais, suderintais tarpusavy faktais, ir kartu tai gyvenimas, koks jis buvo“. Poetas Rimvydas Stankevičius rašė: „Paradoksalu - nors knyga yra parašyta veik be epitetų ir išraiškinčių būdvardžių, vengiant skaitančiam primesti bent kokią autorės emociją, skaitydamas ją nubraukiau ne vieną asarą, ištryškusią, beje, ne dėl biliūniško gaudulio ar atjautos, bet dėl tiesiog pribloškiančios gėrio ir šventumo didybės.“ Anot literatūros kritiko Valentino Sventicko, biografija nuodugni, patikima, nedaugiažodė. Knygos autorė remiasi visais žinomais šaltiniais, archyvais, žmonių liudijimais. Monsinjas iš šios knygos žvelgia į mus šviesus, paprastas ir klausiantis: „Ar suprato, ką pasakiau savo gyvenimu?“

Ramunė SAKALAUŠKAITĖ

## Šių metų kalendoriuje

2022 metų kalendoriuje numatytas 14 istorinių datų ir asmenybių pagerbimas

Nueinančiais 2021 metais tokių progų buvo šiek tiek mažiau – 11.

Seimo sprendimu 2022 metai paskelbti Lietuvos valstybės konstitucijos, Lietuvos universitetų, Jaunimo, Krepšinio, Gyvūnų gerovės, „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“, Sūduvos, Lietuvos karaimų, Savanorystės metais.

2022 metai taip pat bus Romo Kalantos, Ievos Simonaitytės, Pranciškaus Skorinos, Jono Meko, monsinjoro Kazimiero Vasiliausko metais.

2022 metais sukanka 50 metų nuo R. Kalantos žūties, 125 metai, kai gimė rašytoja I. Simonaitytė, 500 metų, kai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje buvo išspausdinta pirmoji knyga – Pranciškaus Skorinos „Mažoji kelionių knygelė“, Vilniuje buvo įkurta pirmoji Rytų Europoje spaustuvė, 100 metų, kai gimė avangardinio kino kūrėjas ir kino kritikas, rašytojas ir poetas Jonas Mekas.

2022 metais sukanka 100 metų, kai 1922 metais buvo priimta Lietuvos valstybės konstitucija – pirmoji mo-

derni, nuolatinė, demokratinio turinio Lietuvos Respublikos Konstitucija.

1922 m. vasario 16 d. Kaune buvo įsteigtas Lietuvos universitetas, kuriame pirmą kartą buvo pradėtos universitetinės studijos lietuvių kalba ir kuris suvaidino reikšmingą vaidmenį plėtojant universitetinį aukštąjį mokslą visoje Lietuvoje.

2022 m. bus minimos Lietuvos jaunimui svarbios sukaktys: Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos trisdešimtmečio ir Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos penkiasdešimtmečio įsteigimo jubiliejai.

2022 metais sukaks 100 metų Lietuvos krepšiniui, prasidėjusiam 1922 m. vykusiomis pirmosiomis varžybosmis bei tais pačiais metais surengtomis Lietuvos moterų krepšinio pirmenybėmis.

2022 metais „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“, pradėta leisti 1972 metų kovo 19 dieną, minės 50-ies metų jubiliejų.

1422 m. rugsėjo 27 d. pasirašius Melno taikos sutartį, Sūduvos kraštas visam laikui buvo prijungtas prie Lie-

tuvos, o 2022 m. bus švenčiamas Sūduvos susigrąžinimo 600-metis.

2022 metais sukanka 625 metai nuo Didžiojo Kunigaikščio Vytauto kvietimo karaimams įsikurti Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

2022 m. balandžio 9 d. sukanka 100 metų, kai gimė politinis kalnys ir tremtinys, pirmasis atkurtos arkikatedros bazilikos klebonas, žinomas visuomenės veikėjas monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas.

Seimas yra paskelbęs praėjusius 2021 metus Abiejų Tautų Respublikos Gegužės 3-iosios Konstitucijos ir Tarpusavio įžado, Lietuvos totorių istorijos ir kultūros, Lietuvai pagražinti draugijos bei Archyvų metais.

2021-ieji metai buvo Lietuvos ir Lenkijos karo vado Jono Karolio Chodkevičiaus, partizano Juozo Lukšos-Daumanto, kardinolo Vincento Sladkevičiaus, skulptoriaus Juozo Zikaro, poeto Vytauto Mačernio, mokslininkų Jurgio Ambrozio Pabrėžos ir Marijos Gimbutienės metai.

Delfi

## Ko dar nežinome apie Ūlos kraštą

## Ūkinis krašto gyvenimas

K. Sadovskis nustatė, kad barčiai dėklos nemokėjo nei 1614, nei 1615 metais. Nuo šių nepriemokų jie buvo atleisti, bet nuo 1617 metų dėklą privalėjo mokėti tvarkingai.

1633 metais barčiai vėl skundėsi karaliui, kad iš jų mokesčių reikalaujama ir tais metais, kai jie eina statyti tiltų. Skundą tikrino Gardino žemės teismo raštinninkas O. Kerdėjus. Šio sprendimas valstiečiams buvo nepalankus. Tais metais, kai jie vyksta į karą, yra atleidžiami nuo činčo, bet dėklą mokėti privalo. Nepatenkinti sprendimu barčiai toliau maištavo. Už tai buvo sodinami į kalėjimą, plakami, netgi žudomi. Patys irgi nebuvo šventi, užmuše karaliaus vietininką Stankevičių. Dėl to vienas valstietis – Petras Paceika buvo išvarytas iš valsčiaus. Tik po 1637 metų barčiai aprimo ir dėl represijų, ir dėl menkų savo nepalankumo rezultatų.

1641 metų *ordinacija* pateikia daug ir labai įdomių duomenų apie Ūlos krašto ūkinį gyvenimą, tačiau tai bus nagrinėjama atskirame skyrelyje. O XVII a. viduryje prasidėjo (kaip ir visai Lietuvai) didžiųjų praradimų šimtmetis.

1654 metais prasidėjęs karas tarp Lietuvos ir Rusijos klostėsi labai nesėkmingai mūsų valstybei. Kaimyninės šalies kariuomenė buvo žymiai stipresnė ir gal šimtą kartų žiauresnė. Užėmusi 1655 metais didžiąją Lietuvos dalį Rusijos kariuomenė siaubė, degino ir naikino, ką tik galėjo sunaikinti. Žudė ne tik žmones, bet ir kiekvieną gyvą padarą. Jeigu egzistuoja velnio apšėtieji, tai tokie ir buvo XVII a. viduryje Lietuvą okupavusios Rusijos kariai. Vakarinę Lietuvos dalį tuo metu užėmė švedai.

Jokių didesnių mūsų Ūlos krašte nebuvo. Bet per jį perėjo Rusijos kariuomenė. Po keliolikos metų, kai rusų siaubūnai iš visos valstybės buvo išvaryti, 1672-aisiais, buvo atlikta ūkinė inventurizacija. Ji nustatė, kad kraštas nepaprastai nuniokotas.<sup>7</sup>

Kaniavos dvaras buvęs rusų sudegintas, bet inventurizacijos metu jau atstatytas senoje vietoje.

Kaniavos miestelis, 1641 m. *ordinacijoje* vadintas miestu, sudegintas, žmonių likę labai mažai, tik apie 10 dūmų (sodybų).

je prasidėjo (kaip ir visai Lietuvai) didžiųjų praradimų šimtmetis.

1654 metais prasidėjęs karas tarp Lietuvos ir Rusijos klostėsi labai nesėkmingai mūsų valstybei. Kaimyninės šalies kariuomenė buvo žymiai stipresnė ir gal šimtą kartų žiauresnė. Užėmusi 1655 metais didžiąją Lietuvos dalį Rusijos kariuomenė siaubė, degino ir naikino, ką tik galėjo sunaikinti. Žudė ne tik žmones, bet ir kiekvieną gyvą padarą. Jeigu egzistuoja velnio apšėtieji, tai tokie ir buvo XVII a. viduryje Lietuvą okupavusios Rusijos kariai. Vakarinę Lietuvos dalį tuo metu užėmė švedai.

Jokių didesnių mūsų Ūlos krašte nebuvo. Bet per jį perėjo Rusijos kariuomenė. Po keliolikos metų, kai rusų siaubūnai iš visos valstybės buvo išvaryti, 1672-aisiais, buvo atlikta ūkinė inventurizacija. Ji nustatė, kad kraštas nepaprastai nuniokotas.<sup>7</sup>

Kaniavos dvaras buvęs rusų sudegintas, bet inventurizacijos metu jau atstatytas senoje vietoje.

Kaniavos miestelis, 1641 m. *ordinacijoje* vadintas miestu, sudegintas, žmonių likę labai mažai, tik apie 10 dūmų (sodybų).

Kaniūkų kaimas sudegintas, likę 6 dūmai.

Krūklių kaime iki karo buvo užimti 6 valakai. Po sudeginimo likę tik 4 dūmai, dirbė vos vieną valaką.

Mikalčiūnų kaime iki karo buvo 10 valakų, iš jų 5 užimti ir 5 laisvi, o inventurizacija randa 5 skurdžius dūmus ant 1,5 valako. Net 8,5 valako dirvonuoja.

Panočių kaime buvo 7 valakai. 1672 m. trys valstiečių dūmai dirbo vos vieną valaką.

Senkonių kaime iš 7 valakų užimtas ir dirbamas vos vienas.

Liulėnčių kaime (dabar Gudija) buvo 7 valakai, po karo likę tik du skudūs valstiečių gyvenimai.

Noškūnų kaimas nukentėjo mažiau, jame likę tik trys neužimti valakai iš 8. Gal šio kaimo okupantai paprasčiausiai nerado?

Panašu, kad tai buvo pati didžiausia krašto nelaimė per visą jo istoriją. Stebėtis tenka tuo metu gyvenusių kraštiečių jėga ir išverme, kad jie sugebėjo priekelti kraštą gyvenimui, kai viskas atrodė taip beviltiškai.

Tęsinys. Pradžia Nr. 93, 94, 95, 97, 98, 1

Vidas ABROMAITIS

Parengė  
Regina LUKOŠEVIČIENĖ



Sausio 13 d.  
Laisvės  
gynėjų  
dienos  
minėjimas

12 val. Šv. Mišios Varėnos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje.

17 val. minėjimas Varėnos kultūros centre

Dalyvauja:

Solistas Bernardas Tūbinė (trimitas),  
Kamerinis muzikos ansamblis (vad. A. Tiškus),  
Mišrus choras „Harmonija“ (vad. I. Zalaskienė).

18 val. dainų ir prisiminimų vakaras prie Atminimo laužo kartu su folkloro ansambliu „Žeiria“ (prie Karloniškės ežero).

18.30 val. nemokama kino filmo „Mr. Landsbergis. Sugriauti blogio imperiją“ premjera Varėnos kultūros centro kino salėje (vietų skaičius ribotas, būtina išankstinė registracija tel. 8 310 31124 trečiadieniais–sekmadieniais nuo 12 iki 19 val.).

Įėjimas tik su Galimybių pasu.  
Renginių metu bus laikomasi visų tuo metu galiojančių Vyriausybės nustatytų saugumo reikalavimų

<sup>7</sup> LVIA. F. 525. Ap. 8. B. 440.